

Eğitim Sosyolojisi Perspektifi ile Piaget ve Vygotsky'nin Bilişsel Gelişim Kuramları Üzerine Sosyolojik Bir Analiz Denemesi

Yüksel YILDIRIM, Yrd. Doç. Dr., Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, yyildirim@bartin.edu.tr

Öz: Bu çalışmadaki temel varsayımımız bilimsel açıklamaların içinde bulunulan tarihsel, toplumsal ve toplumlararası ilişkilerden bağımsız olmadığı ve aksine bu ilişkilerin bir yansıması olduğudur. Çalışmanın konusunu Piaget ve Vygotsky'nin bilişsel gelişim kuramlarının sosyolojik altyapısını ortaya koymak oluşturmaktadır. Piaget ve Vygotsky'nin kuramları kendi içinde tutarlı ve geçerli açıklama biçimleridir. Ancak her iki kuramcı da ele aldıkları bilişsel gelişim konusunu birbirinden zıt argümanlarla açıklamaktadır. Her iki görüşün de geçerli olduğu bu durumda, bu farklılığın nereden kaynaklandığını izah etmeye çalışmak çalışmamızın temel amacı olacaktır. Temel iddiamız, her iki yazarın da içinde yaşadığı tarihsel ve toplumsal koşulların görüşlerini belirlediğidir. Bu yazıda bunun izlerini ortaya koymaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Piaget, Vygotsky, bilişsel gelişim, eğitim sosyolojisi,

A Sociological Analysis Attempt upon the Piaget and Vygotsky's Cognitive Development Theories with Perspektive of Education Sociology

Abstract: Our basic assumption on this work is that it is not independent from the historical and social relationship, conversely, we can say that it is reflection of them. The topic of this work is the scientific approach of Piaget and Vygotsky the aim is to put the sociological background of their approach. Theories of Piaget and Vygotsky are consistent and acceptable for their own perspective. But both of the theorists explained their scientific researchs in an opposite way from each other. So we will try to explain the differences of this two valid perceptions. Our main argument is that this theorists views came from their historical and social conditions. In this research we will try to explain this conditions and the approach.

Key Words: Piaget, Vygotsky, cognitive development, education sociology,

1. GİRİŞ

Toplumsal olaylar sosyolojinin doğal olarak konusudur. Ancak sosyolojinin ortaya çıktığı dönemdeki temel tartışma konularından da biri olan iddia, sosyolojinin konu alanını genişletmektedir. Sadece sosyal olayların değil, insan bilimlerinin sınırları içine giren her türlü olayın sosyoloji ile açıklanabileceği olgusu, sosyolojinin ontolojik argümanlarından biri olarak ileri sürülmüştür. Bu anlamda Durkheim'ın, psikolojik zannedilen olayların bile aslında sosyolojik bir boyutunun olduğu ve psikoloji ile değil, sosyoloji ile açıklanabileceğini ileri sürmesi (Durkheim, 1992) bir anlamda sosyolojinin birçok şeyi konu edinen bir bilim olmasını sağlamıştır. Bu durum çalışmamızın temel dayanaklarından birini oluşturmaktadır. Bilim, toplumsal ve toplumlararası ilişkilerden bağımsız, kendi başına yürütülen bir faaliyet alanı değildir. Dönem koşulları, bu yönde bilimsel çalışmaları doğurmakta ve biçimlendirmektedir. Bu nedenle bir bilim adamının faaliyetleri ve ortaya koyduğu ürünlerin, yaşadığı toplumdan tamamen bağımsız olması, toplumu belirleyen temel ilişkilerden etkilenmemesi mümkün değildir. Bu anlamda Durkheim'ın ileri sürdüğü *"Bir sosyal olay, ancak başka bir sosyal olayla açıklanır."* (Durkheim, 1994) prensibini biraz daha genişletecek olursak, *"Bir psikolojik, antropolojik, iktisadî ve hukuksal bir söylem, başka deyişle sosyal bilimlerde ortaya konan her türlü açıklama, sosyolojik bir açıklama biçimiyle mutlaka izah edilebilmektedir."* ifadesini rahatlıkla kullanabiliriz. Yaşanılan koşulların en gerçekçi analizi de sosyoloji bilimi ile yapılacağından bu anlamda psikolojideki açıklama biçimlerinin de sosyolojik bir bakış açısı ile aydınlatılabileceği düşüncesi muhakkaktır.

Bu çalışmanın ele aldığı konu, temelde bu iddia üzerine inşa ettiğimiz varsayım eşliğinde incelenecektir. Çalışma, temelde metodolojik ve ontolojik bir analiz denemesi ve bir *"Felsefi ya da psikolojik birçok açıklama biçiminin temelinde gerçekte içinde yaşanılan toplum koşullarının etkisi vardır."* iddiasının belli örneklerle test edilmesi şeklinde düşünülebilir. Özetle; sosyoloji toplumu ilgilendiren her şeyi konu edinir ve bu alandaki her türlü açıklama, gerçekte sosyolojik bir bakış açısı ile açıklanabilir. Bu nedenle, örneğin bir pedagojik teori, temelde, içinde yaşanılan toplumsal koşulların ve bunu da belirleyen toplumlararası ilişkilerin yansımasıdır. Gerçekte her alt teori üst yapıda bir ana teorinin uzantısıdır. Bu anlamda ana çerçevenin ortaya konması bilimsel alt yapıda birbirinden bağımsız gibi görünen açıklama biçimlerinin de gerçekte ana yapının bir parçası ve bu yapı ile bağlantılı olduğunu gösterecektir. Bu bağlamda toplumsal/toplumlararası ilişkilerin bilimsel açıklama biçimlerine yansımasına bir örnek olarak, eğitim bilimleri alanında 20. yüzyılın en önemli açıklama biçimlerini ortaya koyan Piaget ve Vygotsky'nin bilişsel gelişim teorilerinin sosyolojik temellerini açıklamaya çalışacağız. Temelde her iki ismin de bilişsel gelişim alanında teoriler üretmesine karşın, ortaya çıkan açıklama biçimleri birbirinin antitezi niteliği taşımaktadır. Bunun anlamı nedir? Bireyin zihinsel gelişim sürecinin çıkış ve varış noktası neden iki isimde de farklıdır? Mevcut gerçek neden her iki isimde de farklı tanımlama biçimleri ile yorumlanmaktadır? Bu soruların cevaplarını bulmaya çalışacağız. Somut gerçeklikler, belli deneysel yöntemlerle ya da kontrollü/kontrolsüz gözlemlerle tespit edilebilirken her iki uzmanın da farklı yorumlamalar getirmesi, bu kişilerin ancak meseleye farklı felsefi bakış açılarından bakmaları ile, ya da farklı toplumsal koşullarla biçimlenmeleri ile açıklanabilir. Bu nedenle felsefi ya da sosyolojik bir bakış açısı bu farklılığı açıklamamıza yardımcı olacaktır. Temelde felsefe de içinde yaşanılan toplumun özellikleri ile kendi söylemini ortaya koyduğundan, meselelerin geçerli bir perspektiften anlaşılması için toplumsal temelini anlaşılması önemlidir. Bu nedenle Piaget ve Vygotsky'nin bilişsel gelişim teorilerinin farklılığı, ancak bu teorilerin toplumsal dayanaklarını bulduğumuzda anlaşılacaktır.

Bu nedenle çalışmamızda önce kısaca Piaget ve Vygotsky'nin bilişsel gelişim kuramları tanıtılacak, ardından her iki kuramcının ortaya koyduğu görüşlerin içinde buldukları yapı ile bağlantısı kurulmaya çalışılacaktır.

2. PİAGET'DE BİLİŞSEL GELİŞİM VE GELİŞİM DÖNEMLERİ

Piaget'nin bilişsel gelişim teorisinde ortaya attığı en önemli kavram “şema” (schema) kavramıdır. Şemalar bireyin zihninde bulunan temel düşünce kalıpları, temel algı çerçevelerdir. Herhangi bir nesne, durum ya olaya ilişkin zihinde bulunan tanım ya da yargı ifadeleri şema olarak tanımlanabilir. Şemalar, soyut ya da somut, nesnel ya da öznel olabilir. Birey, dünyayı bu şemalarına dayanarak anlamaya çalışır. “Bir bakıma şemalar, yeni bilgiyi anlamlandırma, dönüştürme, yerleştirme kılavuzudur (Yeşilyaprak vd., 2008, s.85).” Piaget'ye göre refleksler ilk bilişsel şemalardır. Bebek, dünyaya yeni geldiğinde emme ve tutma reflekslerini/şemalarını kullanarak uyarıcıları anlamlandırmaya çalışır. Örneğin, yeni doğduğunda refleksif olarak annesini emen bebek, sonraki süreçte her nesneyi ağzına götürüp emerek “süt gelen” / “süt gelmeyen” ayırımına ulaşır. Bu durum bebeğin bilişsel gelişiminde ilk aşama olarak düşünülebilir. Böylece mevcut şemalarını kullanarak karşılaştığı nesnelere anlam yüklemektedir.

Piaget'ye göre bilişsel gelişim bir denge-dengesizlik-üst düzey denge kurma sürecidir. Zihin, ortamdaki bütün uyarıcılar daha önceden bildiği, anlamlandırdığı uyarıcılar ise bir denge halindedir. Bu denge durumu, herhangi bir şaşkınlığın gösterilmemesidir. Denge halinde olan zihin, ortama yeni bir uyarıcının girmesi ile dengesizleşir. Dengesizlik, bu yeni durum, nesne ya da olayın ilk elden anlamlandırılmaması ve bunun karşısında yaşanan şaşkınlık halidir. Birey zihninde daha önceden var olan şemalardan farklı bir örnekle karşılaştığında bunu anlamlandıramamaktadır. Dengesizlik halinin uzun süre devam etmemesi gerekir. Çünkü bu durum bireyim bilişsel sağlığını etkiler. Ayrıca zihin sürekli bir dengeleme eğilimindedir. Bu nedenle dengenin yeniden kurulması gerekir. Piaget bu yeni denge kurulma sürecine adaptasyon adını vermekte ve ikiye ayırmaktadır. Bu süreçte önce yeni nesne/durum/olayı zihninde daha önceden var olan şemalarla açıklamaya çalışır. Piaget buna *özümleme (asimilasyon)* adını vermiştir. Özümleme sürecinde birey yeni uyarıcıyı, başka deyişle söyleyecek olursak, kendine var olanlardan birine benzeterek anlamaya çalışır. Bu durum, onun mevcut şemasını genişletmesini de sağlamaktadır. Bebeğin bir nesneyi ağzına götürmesi, bu anlamda bir özümleme örneğidir. Özümleme süreci bilişsel dengeyi sağladığı takdirde adaptasyonun ikinci aşamasına gerek kalmaz. Ancak yeni uyarıcı mevcut şemalarla açıklanamıyorsa dengesizlik devam eder. Bu nedenle sürecin diğer bir basamağı olan *uyumsama (akomodasyon)* adı verilen aşama devreye girer. Uyumsama sürecinde yeni uyarıcı var olan şemalarla açıklanamıyorsa, ya şemada değişiklik yapılacaktır, ya da yeni bir şema yaratılacaktır. Uyumsama, bu anlamda bireyin şemalarının zenginleştiği, yani niceliksel olarak da arttığı ve var olan şemalarının biçimsel değişikliklere uğradığı bir süreç olarak tanımlanabilir. Bunun sonucunda zihinsel denge yeniden sağlanır. Sonuçta bireyin şemaları artmış ya da değişikliğe uğramıştır. Son olarak yeni şemalar bireyin şema bütününde sınıflandırılmaya tabi tutulur. Bunun adı da *örgütlenme (organizasyon)* olarak belirtilmektedir. Örgütlenme sürecinde yeni şema, diğerleri ile ilişkilendirilir, sınıflandırılır. Bir nevi kategorizasyon süreci olarak da tanımlanabilecek bu süreç sonucunda başlangıçta var olan denge durumu tam anlamı ile yeniden sağlanmış olur. Ancak bu yeni denge hali karşılaşılan yeni uyarıcının da zihine adapte edildiği üst düzey bir denge halidir.

Piaget'ye göre bilişsel gelişim sürecinin kısa bir özetini vermeye çalıştık. Burada konumuz ve temel iddiamız açısından bir durumun özellikle belirtilmesi gereklidir. Piaget'nin bahsettiği bu adaptasyon ve örgütlenme süreci bireyin kendi başına gerçekleştirilmektedir. Uyarıcıyı alan, algılayan ve anlamlandıran, zihnine yerleştiren ve zihninde ilişkilendiren bireyin kendi bilişi ve bilişsel süreçleridir. Bu anlamda Piaget'ye göre bilişsel gelişim bireyin kendi başına gerçekleştirdiği bir süreçtir denilebilir. Elbette insan sosyal bir varlıktır ve toplum içinde yaşamaktadır. Ancak bu ortam içinde dahi, bilişsel gelişimi çevredeki uyarıcıların adaptasyonu

ve örgütlenmesi açısından kendi başına ilerlemektedir. Bizim burada yakalamak istediğimiz detay işte bu “kendi başınlık” durumudur. Piaget ve Vygotsky'nin kuramlarının dünya görüşü ve toplumlararası ilişkiler açısından incelemesinde Piaget'de vurgusunu yaptığımız bu kavram aradaki temel farklılığı ortaya koyma açısından kanımızca çok önemlidir. Bu anlamda bilişsel gelişimde birey-dışı faktörler göz ardı edildiğinde gelişimi etkileyen asli unsur olarak bireyin yine kendi potansiyeli ortaya çıkmaktadır. Bu potansiyel de bireyin doğuştan getirdiği özelliklerdir. Piaget'nin “fonksiyonel değişmezler” adını verdiği bu kavramlar kişide doğuştan bulunan özellikler olup bilişsel gelişim süreci bu iki motorun desteği ile uçan bir hava taşıtına benzetilebilir. Bu durumda gelişim etkileyen iki temel faktörden Piaget'nin çevreye değil de kalıtıma vurgu yaptığı sonucu da çıkabilmektedir. Bu anlamda Piaget'ye göre bilişsel gelişim süreci, kalıtımla gelen özelliklerin zaman içinde olgunlaşma yoluyla ortaya çıkarak gerçekleşen bir süreç olarak tanımlanabilir. Bu durumu bilişsel gelişimin dönemlendirilmesi konusunda getirdiği açıklama biçiminde de görmek mümkündür. Çocuk zihinsel gelişimi üzerine getirdiği açıklamalar, kalıtımla gelen potansiyelin zaman içinde belli aşamalar halinde ortaya çıktığını, çocukların yetişkinlerden kendilerine özgü bir biçimde farklı bilişsel özellikler gösterdiklerini ve bu aşamalardan geçerek yetişkin düşünme biçimine ulaştıklarını ortaya koymuştur. Piaget'nin ileri sürdüğü bu dönemlendirmede de bu anlamda kalıtmacı görüşün izlerin görmek mümkündür.

Piaget'ye kadarki konu uzmanları çocukların düşünce sistemlerinin yetişkinlere benzer şekilde oluştuğunu, çocukların minyatür bir yetişkin olduğunu iddia ederken, Piaget aksine çocukların kendilerine özgü bir düşünce biçimlerinin olduklarını savunmuştur. Ona göre çocuk muhakemesi yetişkinlerden oldukça farklıdır (Piaget, 1939, s.1). Bu nedenle çocuklarda dünyayı algılayış biçimi, nesnelere, olayları ve durumları yorumlama şekilleri kendilerine özgü olacaktır. Ancak bu noktada yeni bir sorun belirmektedir: Çocuklar yetişkinlerden farklı düşünce tarzlarına sahip ise; her yetişkin bir zamanlar çocuk olduğuna ve de her çocuk bir gün bir yetişkin olacağına göre çocuk ve yetişkin düşünce sistemi farklılığının keskin çizgilerle ayrılması ve sürekli bir ayırım olması mümkün değildir. Çocukluktan yetişkinliğe geçişte düşünce biçimleri bir şekilde mutlaka değişiklik arz etmek durumundadır ve bunun bir süreç halinde gerçekleşmesi gerekir. Bu süreç nasıl ilerlemektedir? Başka deyişle, çocukluktan yetişkinliğe düşünce sistemi nasıl bir farklılaşma izlemektedir? Bu durum, çocuktaki dünyayı algılayış biçimi ile yetişkindeki farklılığın aşamalı ya da aşamasız, mutlaka bir süreç halinde ilerlemesi gerekliliğini de ortaya koymaktadır.

Piaget bu noktada insanın doğumdan yetişkinliğe kadar olan sürede birbirinden farklı ancak bir ilişki de taşıyan dört farklı bilişsel dönemden geçtiklerini belirtmiştir. Gelişimin aşamalı ve süreklilik ilkesine uygun olarak bu dönemler arasında belli bir hiyerarşik ilişki bulunmaktadır. Bir dönem kendinden sonra gelen dönemin hazırlayıcısı olmakta, sonraki dönem de öncekinin üzerine inşa edilmektedir. Bu nedenle bir dönemde yapılamayan bir davranış örüntüsü bir sonraki dönemde yapılabilmekte, ya da yapılabilenin daha karmaşık olanı yapılabilmektedir. Bu durum, dönemler arasında niteliksel bir farklılık ve ileriye doğru gidişin görüntüsünü vermektedir.

2.1. Duyusal Motor Dönem

Piaget'nin bilişsel gelişim aşamalarından ilki olan bu dönem, fiziksel gelişim dönemlerinden bebeklik ile örtüşmektedir. Bu dönemde kişi, yeni geldiği dış dünyaya uyum sağlama sürecindedir. Bütün fiziksel donanımı da bu amaçla harekete geçmekte ve çocuk kendini fiziksel dünyaya adapte etmektedir. Tek başına ayağa kalkabilmesi, yürüyebilmesi gibi işlemler bunun örnekleridir. İşte benzer bir durum bilişsel gelişim için de geçerlidir. Piaget'de duyu-motor dönem, kişinin dünyayı algılamaya ve anlamaya başladığı bir dönem olarak belirmektedir. Bebek bu dönemde doğuştan getirdiği sınırlı sayıda şemalarla nesne, durum ya

da olayları özümlemeye (asimilasyon), farklılıkları uyumsamaya (akomodasyon), üst başlıkta bu nesne, durum ya da olaylarla ilgili adaptasyonu gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Böylece şemalar genişlediği gibi, mevcut şemalar değişebilecek ya da yeni şemalar oluşabilecektir. Bu durum bebeğin bilişsel anlamda da ayakları üzerinde durabileceği ve bunu kendi kendine başarabileceği anlamına gelmektedir.

2.2. İşlem Öncesi Dönem

Yaş aralığı gelişim dönemlerinden okul öncesi döneme denk gelmektedir. Bir önceki dönemde dış dünyaya adaptasyonunu sağlamaya çalışan bebek, bu dönemde artık rahatlıkla yürüyebildiğinden çevresini keşfetmekte daha fazla imkâna sahiptir. Bu durum onun daha fazla uyarıcı ile temasa geçmesini ve anlamlandırmak için daha fazla uyarıcı deneyimi yaşamasını sağlayacaktır. Bu anlamda bu dönemde karşılaşılan uyarıcı zenginliği çocuğun bilişsel gelişim sürecinde öncekine kıyasla daha büyük bir atılım gerçekleştirmesinin zeminini oluşturur. İşlem öncesi dönem bu anlamda çok sayıda bilişsel gelişim özelliğinin görüldüğü bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Dönemin ana özelliği; çocuğun karşılaştığı nesne/durum/olaylarla ilgili belli bir akıl yürütme biçimine sahip olduğu, ancak bunun henüz mantıksal temelden yoksun olup, daha çok sezgisel nitelik taşıdığıdır. Bu dönem çocuğu olayları açıklamaya çalışır, ancak bunu yaparken mantığını değil, sezgisini kullanır, henüz mantıksal akıl yürütme biçimi gelişmemiştir. Bu nedenle sezgilerini kullanarak gerçekleştirdiği akıl yürütme biçimlerinde çoğu zaman yetişkinlere komik gelebilecek sonuçlar ortaya çıkar.

2.3. Somut İşlemler Dönemi

Fiziksel gelişim dönemlerinden okul dönemine karşılık gelen bu dönemde çocuk artık mantıksal düşünme becerisini kazanmaya başlamıştır. Bir önceki dönemde gerçekleşen mantık dışı, sezgisel akıl yürütmeler yerini mantıksal akıl yürütmelere bırakır. Ancak bu dönemde çocuktaki düşünme becerisi dönemin adıyla ilişkili olarak somuttur. Herhangi bir nesne, durum ya da olayı değerlendirirken yalnızca elle tutulur, gözle görülür verilerden yola çıkar. Bu nedenle soyut düşünme becerisinin henüz kazanılmamış olduğu bireyde soyut düşünme gerektiren atasözü ve mecaz gibi kavramlar tam anlamıyla kavranılamaz. Benmerkezcilikte azalma görülür, ancak bu özelliğin tam anlamıyla ortadan kalkması için bir sonraki dönemi beklemek gerekir. Bu dönemde işlem önceki dönemde yapılamayan davranış örüntüleri yapılabilir haldedir. Yapılanların ise daha üst düzeyinin yapıldığı görülmüştür. Bu anlamda somut işlemler dönemi bir tür tamamlayıcı dönem, ya da bir ara dönem gibi algılanabilir.

2.4. Soyut İşlemler Dönemi

Piaget'nin kuramının son dönemi olan ve aynı zamanda ergenlik dönemi ile örtüşen bu aşama bilişsel gelişimin en üst düzeye çıktığı aşamadır. Piaget'ye göre bilişsel gelişim soyut işlemler döneminde noktalanır, başka bir deyişle birey gelişim dönemlerinden ancak soyut işlemler dönemine kadar ulaşabilir, daha ötesi yoktur. Yani soyut işlemler dönemi aynı zamanda yetişkinlerin düşünme aşamasıdır da denilebilir. Böylece bebeklikten başlayarak yaşla birlikte çeşitli aşamalardan geçen insan zihni, yetişkinlik döneminde soyut düşünme aşamasına ulaşır. Bu durum yetişkin düşünce biçiminin çocuk zihninden ve zihniyetinden farklı ve çocukluktan ileriye doğru evrilen bir sürecin son aşaması olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak Piaget'nin belirttiği bir diğer önemli nokta herkesin soyut işlemler dönemine çıkamayacağı ya da dönemin tüm özelliklerini kazanamayabileceğidir. Başla deyişle soyut işlemler dönemi en üst aşamadır, ancak yaşla doğru orantılı olamayabilecek şekilde herkes soyut işlemler dönemine çıkamaz. Bu durum, bireyin, bireyci bir düşünce yapısı içinde bireysel farklılıklar ilkesi içinde açıklanabileceği düşüncesi ile de örtüşür. Bu dönem, bireyin akıl yürütmek için somut durumlara ihtiyacının olmadığı bir bilişsel gelişim aşamasıdır. Somut davranış örüntülerinden

ve mantık dışı akıl yürütmelerden ziyade, üst düzey zihinsel becerilerin gösterildiği bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.5. Sonuç

Piaget'nin bilişsel gelişim kuramını kısaca özetlemeye çalıştık. Görüldüğü üzere Piaget'nin dönemlendirmesinde bireyler belli aşamalardan geçerek belli bilişsel özellikleri kazanmaktadırlar. Bu aşamalarda, birinde yapılamayan özellik bir üst aşamada yapılmakta, ya da birinde yapılan bir özelliğin üst aşamada daha üst düzeyi, karmaşığı yapılmaktadır. Bu durum bilişsel gelişimde aşamalılık ilkesinin somut bir örneği olduğu gibi doğuştan getirilen özelliklerin zaman içinde ortaya çıktığını, anca bu ortaya çıkma durumunun belli bir plan dâhilinde ve hiyerarşik ilişki içinde olduğunu, bunun da kalıtımla belirlendiğini ortaya koymaktadır. Piaget'nin bilimsel hayatının başlangıcında aldığı genetik, zooloji formasyonu aldığı bu biyoloji eğitimini psikolojiye uyarlamasını sağlamıştır. Bu durum Piaget'de "*genetik epistemoloji*" kavramıyla temsil edilmiştir (Piaget, 1984). Ayrıca geliştirdiği epistemolojik açıklama biçimini psikolojiye de uyarlamaya çalışmıştır (Piaget, 1980). Piaget'ye göre bireyin doğuştan getirdiği potansiyel zaman içinde yaşla birlikte olgunlaşma yoluyla ortaya çıkmakta ve bilişsel gelişim süreci ilerleyerek tamamlanmaktadır. Bu durum Piaget'ye göre bilişsel gelişimin bireyin kendi kendine gerçekleştirdiği bir süreç olduğu anlamına gelmektedir. Başta da belirttiğimiz gibi Piaget'nin bilişsel gelişim teorisinin temeline bireyin kendi başınlık durumu ve doğuştan getirdiği kalıtsal özellikleri yerleşmektedir. Piaget yaptığı çalışmalarda aynı yaş gruplarının benzer hatalar yaptığını gözlemlemiş, bu durum onu çocuğun yetişkinliğe kadar bir dizi gelişim evresinden geçtiği düşüncesine götürmüştür. Başka deyişle aynı yaş grubundaki bireyler benzer özellikleri gösterirler. Yani çocuk gelişiminde çevresel etkenlerden ziyade kalıtsal yani bireysel faktörler ön plandadır. Kalıtsal faktörler, bizi bireysel farklılık ilkesine götürür. Bu durum da farklı bireylerin kendilerine has gelişim özellikleri taşıdığı gibi her bireyin kendi ayakları üzerinde kendilerinin durmaları gerekliliği kavramına götürür. Buradan da rahatlıkla kapitalist sistemin bireyciliğine gitmek mümkündür. Denilebilir ki, Piaget'nin bilişsel gelişim teorisinde içinde yaşadığı bireyci toplum düzeninin izleri bariz şekilde görülmektedir.

3. VYGOTSKY'NİN BİLİŞSEL GELİŞİM KURAMI

Piaget'nin kısa bir özetinden sonra Vygotsky'nin bilişsel gelişim kuramındaki belli temel kavram ve iddiaları sıralayarak karşılaştırma yapmak için her iki kuramcının görüşlerinden belli verileri ortaya koymak istiyoruz. Daha başlangıçta belirgin bir şekilde Vygotsky'nin düşünce sisteminde belli kavramların ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Kendisini pedagojide bir ekol kurucusu olarak nitelendirebilecek görüşler ortaya atmıştır. Bu görüşler günümüzde yeniden değerlendirilmekte ve özellikle okul ortamlarında uygulanması kolaylığı üzerinde olumlu değerlendirmeler yapılmaktadır. Vygotsky üzerine söylenebilecek ilk söz, bilişsel gelişime "*çevre*" kavramını merkeze alan bir açıklama getirmesidir. Ergün ve Özsüer'e (2006, s.284) göre "*Vygotsky, davranışçılığın kaynağı olan Amerika'nın radikal bireyselciliğine ve Piaget'nin psiko-fizyolojik büyüme aşamalarına karşı kolektivist görüşün temsilcisidir.*" Piaget'nin bireyselliğe yaptığı vurgunun karşısında Vygotsky kolektif bir bakış açısı ile daha farklı bir vurgu yapmaktadır. Bu anlamda Piaget ve Vygotsky'yi pedagoji alanında bilişsel gelişim teorileri bakımından iki karşıt görüşün temsilcisi olarak değerlendirmek mümkündür.

Yaşamı çok kısa sürmesine rağmen oldukça üretken bir yapıya sahip olan Vygotsky'nin akademik anlamda en önemli çalışması düşünme ve konuşmanın temellerini incelediği eseri olmuştur (Vygotsky, 1989). Vygotsky ile Piaget arasındaki tartışmaların en yoğun olduğu konu da dil konusudur. Konu ile ilgili Piaget'nin de çalışması önemlidir. Bu çalışmada Piaget, yukarıda sözünü ettiğimiz şekilde bireyin dili kendine özgü bir gelişim süreci içinde aşamalar halinde geliştirdiğini iddia etmektedir (Piaget, 1938). Başka bir çalışmada yukarıda bahsettiğimiz

kaygılar ve temel varsayım çerçevesinde bu konuda ayrıca ele alınabilir. Biz bu çalışmamızda konuyu bilişsel gelişim ile sınırlamayı tercih ettik.

Vygotsky'nin kuramı genel olarak incelendiğinde Piaget'den farklı olarak yaşa bağlı bir dönemlendirme yapmadığı görülür. Piaget, bilişsel gelişimi dört döneme ayırmış ve yaş ilerledikçe olgunlaşmaya bağlı olarak kalıtımsal potansiyelin zaman içinde ortaya çıktığını belirtmişti. Bu anlamda Piaget'de temel kavramlar kalıtım ve olgunlaşma kavramıdır. Ancak Vygotsky'de karşımıza farklı bir model çıkmaktadır. Onun bilişsel gelişimin temelini koyduğu kavramlar orijinal bir kuram ortaya çıkarmaktadır. Aşağıda Vygotsky'nin kuramının belli başlı kavramlarını sıralamaya çalışacağız.

3.1. Sosyo Kültürel Model

Vygotsky'ye göre gelişim süreci sosyo-kültürel bir tarih içinde ve önceki kuşakların da gelişimini içine alan bir süreçtir. Vygotsky insanın zihinsel işlevlerini anlayabilmek için sosyal ve kültürel süreçleri araştırmak gerektiğini, çünkü insan zihninin sosyal ve kültürel süreçlerden türediğine inanmaktadır. Bu nedenle ortaya koyduğu kurama “Sosyo-Tarihsel Kuram” ya da “Sosyo Kültürel Kuram” adı da verilmektedir. Ona göre insan zihni iki bölümdür. Birinci ve gerçek bölüm, sosyal bölümdür. Bireysel bölüm ise ikincildir ve sonradan türemiştir. Bu anlamda bireyin bilişsel gelişiminde bütün işlevler iki planda ortaya çıkmaktadır. Öncelikli olarak sosyal planda, başka deyişle sosyo-kültürel çevrenin bireye etkileşimi sırasında ortaya çıkmakta, ikinci aşamada da psikolojik planda kendini göstermektedir. Sosyal plan, bireyin insanlar arasındaki yerini kapsamaktadır ve en yüksek fonksiyon olarak kabul edilen yön budur. Bireyler boşlukta varlıklar değildirler ve kalıtımsal olarak da bir arada olmaya programlanmışlardır. Bir çocuk bir nesne ve başka bir insanla karşı karşıya geldiğinde nesneyi geçip, doğrudan diğer insana yönelecektir ki, bu durum sosyal planın ispatıdır (Kaya vd., 2010, s. 91-92). Bütün bu veriler Batı'da yaygın şekilde kabul gören, kişinin başlangıçta bireysel olduğu ve daha sonradan sosyalleştiği görüşüne ters düşmektedir. Bu anlamda Vygotsky'de somut olarak geleneksel Batı pedagojisine ters bir yorum ortaya çıkmaktadır.

3.2. Yakınsak Gelişim Alanı (Zone of Proximal Development)

Vygotsky'nin bilişsel gelişim teorisinde ortaya attığı en önemli kavram “Yakınsak Gelişim Alanı” (Zone of Proximal Development) olarak adlandırılır. Çeşitli kaynaklarda “Gelişmeye Açık Alan” olarak da belirtilen bu kavram çocuğun tek başına öğrenebileceği ya da mevcut gelişim düzeyi ile başkalarının yardımı ile ulaşabileceği potansiyel gelişim düzeyi arasındaki farkı ifade etmektedir ve öğrenme bu aşamada gerçekleşmektedir. (Kaya vd., 2010, s.92) Bu anlamda Vygotsky'ye göre gelişim ve öğrenme bir öğretici/aktarıcı topluluğu içinde gerçekleşmektedir. Birey yalnız başına kaldığında çok az sayıda şey öğrenebilir, potansiyeli sınırlıdır. Bireyin bilişsel gelişimi ancak bir çevre içinde gerçek potansiyeline ulaşmaktadır. Dolayısıyla çocukta bilişsel gelişimin tetikleyici unsuru Piaget'de olduğu gibi doğuştan getirdiği potansiyeli değil, öğretmen, anne-baba, diğer yetişkinleri ve akranlarıdır denilebilir. Birey doğuştan itibaren bir çevrenin içinde tutulursa ve çevre tarafından biçimlendirilecek ve çevrenin kolektif biliş düzeyi ve düşünme biçimi de bireye aktarılacaktır. Çocuk, içinde bulunduğu toplumun kültürel mirasını ve birikimini taşıyan, kendinden doğal olarak daha bilgili, yetenekli akran ve yetişkinleri içinde gelişim ve öğrenme sürecini ilerletir. Bu şekliyle Vygotsky'nin bilişsel gelişim kuramının temelinde bahsettiğimiz çevre vurgusu yakınsak gelişim alanı kavramı içinde belirgin şekilde görülmektedir.

3.3. İşbirlikli Öğrenme

Yakınsak gelişim alanı kavramı “bireyin çevreden öğrendikleridir” şeklinde tanımlanabilir. Bu kavram bireyin bilişsel gelişiminde öğrenme malzemelerinin toplandığı

bölgeyi de işaret eden bir kavram olarak belirlemektedir. Bununla paralel olarak ortaya konan işbirlikli öğrenme kavramı bireyin yakın çevresi ile birlikte gerçekleştirdiği öğrenme biçimidir denilebilir. Bu anlamda yakınsak gelişim alanı kavramının tamamlayıcısı olarak da nitelendirebileceğimiz işbirlikli öğrenme elde edilen bilgi malzemesinin öğrenme şeklidir denilebilir. Başka deyişle birey, yakınsak gelişim alanındaki malzemeleri işbirlikli öğrenme yoluyla edinmektedir. Gene burada altını çizeceğimiz bir husus bu kavramda da çevre vurgunun tekrar edilmesidir. Vygotsky, bireyin tek başına kayda değer bir öğrenme gerçekleştiremeyeceğini, asıl öğrenmelerinin bu yolla mümkün olduğunu belirtmektedir. Oysa Piaget'de öğrenme bireyin çevredeki uyarıcıları kendi başına anlamlandırması şeklinde gerçekleşmekteydi.

3.4. Yapı İskelesi

Vygotsky'nin çevre vurgusunun en belirgin şekilde görüldüğü kavramlarından biridir. Yalnız başına öğreneceklerinin sayısı sınırlı olan bireyin çevre desteği ve yardımı ile gerçekleştirdiği öğrenme süreci yapı iskelesi kavramı ile anlam kazanır. Somut olarak bu kavram, bireyin bir öğrenme sürecinin başında bir akran ya da yetişkin desteği alması, süreç başarı ile gerçekleştiğinde ise bu desteğin geri çekilmesini ifade etmektedir. Günlük hayatta bina inşası sırasında kullanılan iskelenin işlevi ile örtüşen bu kavram, bireyin bilişsel gelişiminin de bünyesinde taşıdığı özelliklerin sunucu olarak değil, çevresel etmenler ve yardımlar sayesinde ilerleyeceği düşüncesinin en önemli göstergesidir, denilebilir.

3.5. Sonuç

Vygotsky'nin bilişsel gelişim teorisini de kısaca özetlemeye çalıştık. Piaget, bilişsel gelişim sürecinde bireyin doğuştan getirdiği özelliklerin etkili olduğunu vurgularken, Vygotsky aksine, çevre faktörünün altını çizerek, bireyin ancak uygun çevre koşullarında bilişsel açıdan ilerleyebileceğini iddia edecektir. Özellikle yakınsal gelişim alanı ve yapı iskelesi ve diğer kavramları bireyin bilişsel gelişiminin yalnız başına sınırlı ölçüde ilerleyebileceğini, ancak çevre etkisi ve desteği ile geçerli ilerlemenin sağlanacağını vurgulamaktadırlar. Bu durum aynı konuda birbirine zıt iki eğilimi ortaya çıkaracak, Piaget ve Vygotsky çocuk zihinsel gelişiminde kendi içlerinde tutarlı ancak taban tabana zıt referanslar barındıran kuramlar ortaya koyacaklardır.

4. GENEL SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Piaget ve Vygotsky'nin bilişsel gelişim kuramlarını özetlemeye çalıştık. Amacımız başta da belirttiğimiz gibi bu kuramlardaki farklılığının kaynaklarını ortaya koymaktır. Özetle, "Piaget'ye göre çocuğun zihinsel gelişimi büyük ölçüde kendiliğinden olmaktadır. Vygotsky'ye göre ise akranları ve yetişkinler bir takım bilgiler vererek ya da yardımlar sağlayarak çocuğun gelişimine yardımcı olabilirler (Selçuk, 2008, s.107)." Temelde her iki kuram da belli gerçeklikler taşımakta ve yalnız başlarına okuduklarında tek gerçek oldukları izlenimini uyandırmaktadırlar. İki kuram da ortaya koydukları verilerle bilişsel gelişimde belli bir açıklayıcılığa ve anlaşılabilirliğe sahiptirler ve bilişsel gelişimin temeline koydukları kavramlarda da belli bir inandırıcılık taşımaktadırlar. Ancak her iki söylem bir arada ele alındığında kendi içlerinde tutarlı görünen iddiaların birbirinden farklı temellere dayandığı görülmektedir. Piaget ve Vygotsky, kuramlarının temeline gelişim psikolojisinde gelişimi etkileyen iki faktörden birini temel almıştır. Ve bu farklı iki temele dayanan açıklama biçimleri de belirttiğimiz gibi kendi içinde tutarlıdır. Bu noktada hangisinin doğru ya da daha doğru olduğu sorunu ortaya çıkacaktır ki kendi içinde belli bir sistemi olan bu yaklaşım biçimlerinin bu anlamda birinin diğerine üstünlüğünü sağlamak mümkün değildir. Böyle bir kaygı yıllardır devam eden sonuçsuz bir tartışmaya katkıda bulunmaktan öteye gitmeyecektir. Başlangıçta belirttiğimiz sosyolojik bakış açısı burada devreye girerek konuya daha geniş bir yaklaşım tarzı ve anlam kazandıracaktır.

Konu psikolojinin ve pedagojinin sınırları içinde tartışılmaya açıktır ve bu şekliyle iki ayrı taraf halinde tartışmacılara sahiptir. Ancak taraflardan birinin doğruluğunun ispatlanması yerine iki farklı açıklama biçiminin farklılığının nedenlerini ortaya koymak daha geniş bir perspektiften bakma gerekliliği kazandırdığı gibi meselenin daha bütüncül olarak anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu şekilde konu bir münazara konusundan öteye geçip, farklılıkları belli toplumsal temellere dayanan ve belli nedensellikler barındıran bir biçimde değerlendirilecektir.

Vygotsky'nin ortaya koyduğu bilişsel gelişim teorisinde belirttiğimiz üzere gelişimi belirleyen temel faktör "çevre" olgusu idi. Yakınsak gelişim alanı ve yapı iskelesi kavramları ile bireyin bilişsel gelişiminde kendi başına neredeyse sifıra yakın bir ilerleme kat edebileceği vurgusu yapılmaktaydı. Vygotsky'e göre bilişsel gelişimde asıl unsur çevresel destekler ve bireyin bir toplumsal çevrenin içinde olması idi. Bu anlamda Vygotsky, bireyin doğumdan itibaren başta aile olmak üzere çevresel faktörlerin önemine vurgu yapmış, bilişsel gelişimin tek başına değil, ancak çevre ile birlikte gerçekleştirilebileceğini savunmuştur. Vygotsky'nin akademik altyapısının olduğu ortama bakıldığında görülen toplumcu düşünce birikimi, kendisinin görüşlerine belli ölçüde etkisini göstermiştir denilebilir. Vygotsky, bireyin gelişiminde bireysel çözümlerin, bireyin kendi başlılığının değil, kolektif çözümlerin ve desteklerin etkili olduğunu savunmuştur. Bu vurgu, toplum çözümlerinde kolektivitinin, birlikteliğin önemini savunan ve bireysel çabalardan ziyade bireyüstü çabaların esas olduğu toplumcu düşünce ile örtüşmektedir denilebilir. Kolektivist bir toplumda yaşamış Vygotsky'nin bilişsel gelişim teorisinde de bu durumun izlerini görmek mümkündür. Başka deyişle Vygotsky, içinde yaşadığı tarafın ideolojisinden de beslenmiş, ya da meseleye diğer bir açıdan bakacak olursak içinde yaşadığı toplumun düşünce biçimi kendisini beslemiş, onun görüşlerine de sirayet etmiştir. Bu anlamda dünya görüşünün iktisadi sistemle sınırlı kalmayıp, pedagojiyi, daha alt düzeyde gelişim psikolojisini, daha da alt düzeyde bir bilişsel gelişim teorisini dahi belirlediği söylenebilir. Bu durum, dünya görüşlerinin bütüncül bir yapı içinde sadece toplum yapısını değil, akademik söylemleri de belirlediğinin somut örneklerinden biridir.

Benzer bir durumu Piaget'de de görmek mümkündür. Onun bilişsel teorisine bakıldığında ana vurgunun kalıtıma ve bireyin kendi başlılığına yapıldığını belirtmiştik. Bu vurgunun bizi bireysel farklılıklara ve temelde bireyciliğe götüreceğini de belirtmek mümkündür. Piaget'ye göre bireyin bilişsel gelişimi temelde kendi kendine gerçekleştirdiği bir süreçtir. Birey elbette bir çevre içinde yaşamaktadır ancak yukarıda belirttiğimiz gibi çevredeki uyarıcıların alınma ve anlamlandırması bireyin kendisi tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu kendi başlılık durumu daha önce de belirttiğimiz gibi doğuştan getirilen potansiyelin yaşa bağlı olarak ve önceden belirlenmiş bir sıra dâhilinde olgunlaşma yoluyla oraya çıktığı düşüncesinin ulaştığı bir kavramdı. Piaget'nin ortaya koyduğu teorisinin sosyolojik açıdan anlamı vurgu yaptığı bireycilik kavramının Batı düşüncesi ile doğrudan taşıdığı ilişkidir. Piaget'nin bilişsel gelişim teorisini de bu anlamı ile Batı bireyciliği ile ilişkilendirmek mümkündür. Bilişsel açıdan kendi ayakları üzerinde duran birey, kapitalist sistemde de bireyci ve kendini merkeze alan bir konumdur. Bu anlamda nasıl ki Vygotsky'nin çevre vurgusu taşıyan kuramında sosyalist dünya görüşünün ve kolektivizmin etkisi bulunuyorsa, Piaget'nin birey merkezli görüşlerinde de kapitalist sistemin ve bireyciliğin izleri belirgin şekilde göze çarpmaktadır. Kıta Avrupası'nın ve Amerika'nın dünya görüşünü biçimlendiren ve dünyaya yayılan kapitalist düşünce sistemi de tıpkı diğeri gibi, toplumun iktisadi sistemini, alt düzeyde pedagojisini ve daha da alt düzeyde bir bilişsel gelişim teorisini biçimlendirmiştir. Piaget'nin de tıpkı Vygotsky gibi içinde yaşadığı toplumun ideolojisinden beslendiğini söylemek mümkündür.

Çalışmamızda toplumlararası ilişkilerin biçimlendirdiği koşulların toplum yapısını belirlediği gibi daha alt alanları da biçimlendirdiği iddiasını ispatlama, bu iddiaya dayanak gösterme çabasında olduk. Çoğu metodolojik söylemde karşımıza çıkan ve sıradan bir felsefeye

giriş metninde dahi bulunan “filozoflar/bilim adamları içinde yaşadıkları toplumdan ve çağdan etkilenirler” ifadesinin bir anlamda yukarıda görüşlerini sıraladığımız isimlerde izlerini bulmaya çalıştık. Temelde ulaştığımız sonuç toplumdaki dünya görüşlerinin bilim adamlarının görüşlerine doğru orantılı ya da en azından pozitif korelasyonel bir şekilde yansıdığıdır. Bu tespit, aynı konuda birbirinden farklı görüşler ortaya koyan isimlerin bu farklılıkların nedenlerini anlamamızı sağlayacak ve meseleye bütüncül bir bakış açısı ile yaklaşmanın geçerli bir açıklama için gerekliliğini de ortaya koyacaktır. Bu nedenle belki Piaget ve Vygotsky'nin görüşlerini dar çerçevede ele almak yalnızca kavramsal bir karşılaştırmayı vereceksen, daha yukarıdan ve kapsayıcı bir bakış açısı farklılıkların ideolojik açıdan kaynaklarını bulmamızı sağlayacaktır. Bu nedenle psikoloji kuramlarına sosyolojik bir perspektiften bakış görüldüğü üzere konuyu daha geniş bir çerçeveye oturtmamıza ve bu çerçeve içinde daha anlaşılır bir açıklamaya imkân vermiştir. Sosyolojiyi doğrudan ilgilendirmedeği düşünülen konuların bile bir sosyolojik boyutunun olduğunu görmek ve sosyolojiyi doğrudan ilgilendirmeyen konulara bile sosyolojik açıdan yaklaşmak bu anlamda bir kez daha önem kazanmıştır, denilebilir. Çalışmamızda ulaştığımız başlıca sonuç ve yarar budur.

Bunun yanı sıra buradan ulaşacağımız başka bir noktaya da dikkat çekmek istiyoruz. Son tahlilde Piaget ve Vygotsky'nin görüş farklılığının temelinde dünya görüşü ve toplum çözümü farklılığının yer aldığını belirtmiştik. Farklı dünya görüşleri ortaya farklı pedagoji anlayışlarının çıkmasına neden olmaktadır. Bu noktada bir başka farklılığın da altını çizerek konuya değişik bir bakış açısının da gerekliliğini ortaya koymak önemlidir. Yukarıda ele aldığımız kuramlar bazındaki dünya görüşleri farklılığı tarihsel süreç içinde Batı'da ortaya çıkmış farklılıklardır. Her iki “-izm” de Batı düşüncesinin ürünüdür. Bu Batı içi farklılıkta dahi ortaya farklı açıklamalar konulduğuna göre dünya tarihindeki en büyük ayırım olan Doğu-Batı ayırımının daha belirgin ve büyük teori farklılıklarına yol açacağı muhakkaktır. Batı bilim anlayışı dünya tarihinde tek bir çizgi öngördüğü gibi tek bir bilim anlayışın geçerliliğini iddia etmektedir. Bu nedenle tek bir tarih ve sosyoloji anlayışı dayatması ile birlikte tek bir psikoloji, tek bir pedagoji anlayışının da Batı dışı toplumlara dayatıldığını görmek mümkündür. Ülkemizde de sosyolojinin giriş yıllarında taşıdığı aktarmacılık psikolojide de karşımıza çıkmaktadır. Sosyolojide süreç içinde Batı aktarmacılığına karşı, yerli görüşler ortaya çıkmasına rağmen psikoloji ve pedagoji bilimi için aynı şeyden söz etmek mümkün değildir. Günümüzde bir Türk sosyolojisinden bahsetmek mümkün iken, Türk psikolojisi ya da Türk pedagojisi kavramı akademik kategorizasyonda belirgin şekilde bu tarz bir yer edinmemektedir. Cüceloğlu'na (1993, s.7) göre de “henüz elimizde tam anlamıyla gelişmiş bir ‘Türk psikoloji bilimi’ de yoktur.” Bu alanlarda Batı'dan aktarma kuramlara benzer büyüklükte ya da antitez nitelikte kuramlar çıkamamakta, bu nedenle bağımsız ve yerli bir psikoloji bilimi literatüre kaynak sağlayamamaktadır.

Oysaki yukarıda bahsettiğimiz gibi Batı içi farklılıktan daha köklü ve belirgin bir şekilde binlerce yıldır devam eden bir Doğu-Batı ayırımı bulunmaktadır. Bu ayırım, binlerce yıllık süreçte farklı ve birbirine karşıt cepheler oluşturduğu gibi toplum tipleri ve elbette farklı insan tipleri oluşturmuştur. Bu nedenle her iki cephede de bilimlerin konuya yaklaşım biçimleri farklı olmak durumundadır. Ülkemizde bunca yıldır Batı tarzı psikoloji ve pedagoji ile insan ve eğitim konusuna yaklaşılmaktadır. Gerçekte tek bir sosyoloji değil farklı sosyolojiler olduğu gibi, psikoloji değil psikolojiler, pedagoji değil pedagojiler bulunmaktadır. Çünkü temelde insan ve toplum yapımız binlerce yıllık süreç sonucunda Batı'dan farklıdır, bu nedenle konular farklı bir kavramsal çerçeve ile ele alınmalıdır. Basit bir örnekle Batı'da toplumun temelini birey oluştururken Doğu'da toplumun temeli ailedir. Bu durum insanın toplum içindeki yerini, diğer insanlarla ilişkisi ve son tahlilde kendi iç dünyasını, duygu, düşünce ve davranışlarını da mutlaka etkilemektedir. Bu nedenle Batı'dan aktarma teoriler yerine kendimize özgü açıklama biçimleri oluşturmak başlıca kaygılarımızdan biri olmalıdır.

KAYNAKLAR

- Cüceloğlu, D. (1993) *İnsan ve davranışı*. (4. Basım) İstanbul: Remzi.
- Durkheim, E. (1986). *İntihar: toplumbilimsel inceleme*. (Çev. Özer Ozankaya), Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Durkheim, E. (1994). *Toplumbilimsel yöntemin kuralları*. (Çev. Cemal Baki Akal) İstanbul: Bilim Felsefe Sanat.
- Ergün, M. ve Özsüer S. (2006) Vygotsky'nin yeniden değerlendirilmesi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 8(2), 269-292.
- Kaya, A. (Ed.) (2010). *Eğitim psikolojisi* (5. Basım). Ankara: Pegem.
- Piaget, J. (1938). *Çocukta dil ve düşünme*. (Çev. Sabri Esat Siyavuşgil) İstanbul: Devlet Basımevi.
- Piaget, J. (1939). *Çocukta hüküm ve muhakeme*. (Çev. Sabri Esat Siyavuşgil) İstanbul: Devlet Basımevi.
- Piaget, J. (1980). *Epistemoloji ve psikoloji*. (Çev. Seçkin Cılızoğlu) İstanbul: Havass.
- Piaget, J. (1984). *Genetik epistemoloji*. (Çev. Ali Cengizkan) Ankara: Birey ve Toplum.
- Selçuk, Z. (2008). *Eğitim psikolojisi*. (15. Baskı) Ankara: Nobel.
- Vygotsky, L. (1998). *Düşünce ve dil* (Çev. S. Koray) İstanbul: Toplumsal Dönüşüm.
- Yeşilyaprak, B. (Ed.) (2008). *Eğitim psikolojisi / gelişim-öğrenme-öğretim*, Ankara: Pegem.

SUMMARY

Our study aims to analyze the sociologic basics of piaget and Vygotsky's cognitive development theory. Our main hypothesis is Durkheim's claim "every sociological event is explained by another sociological event." By means of this and expanding the claim with the idea that every psychological and pedogogical view has also a social basic, Piaget and Vygotsky's ideas are held on.

Piaget explains cognitive development as an individual's stability-instability senior conditioning period. According to this, when an individual in stability meets with a new stimulus, he becomes unstabil, then to annihilate this unstability, he/she enables adaptation processes and reaches a higher stability. This situation is individual's own process and an indicator that for cogntive development innate factors are more effective than environmental effect. In means of this, it is arose that according to Piaget cognitive development's driving force is individuals own her/his own.

Piaget emphasises on innative factors that are effective in development process whereas by underlining the environment factor, Vygotsky will claim that an individual can just progress cognitively in suitable environmet conditions. Especially, the zone of proximal development, scaffolding and the other terms emphasise that an individual's cognitive development can only progress limitedly, but environment effect and its support can enable this development to progress effectually. This situation will make two opposite tendencies in a same issue appear, Piaget and Vygotsky will produce theories consisting consistent in itself but tally unlike references on the mental development of child.

That socialist thought accumulation which is seen when we look at the environmet Vygotsky's academical basis ocured in, influenced his thoughts perceptibly, we can say. Vygotsky defended that for the individual's development, collective solutions and supports are effective rather than personal solutions and individual's being own self. It can be said that this emphasise tallies with the socialist thought which defends collevtivity and association's importance and bases on efforts beyond individuals rather than personal ones. Living in a collectivist society, in Vygotsky's cognitive development theory it is possible to see this situation's traces. In another words, Vygotsky is fueled by the ideology of his society or if we evaluate the situation in ather aspect, his society's thought way fueled him and enured his thoghts.

It is possible to see the same way in Piaget. When looking at his cognitive theory, we identified that the main emphasise is on heredity and individual's own self. It is possible to say that this emphasise will bring us to the personal differences and basically individualism. Accordingt to Piaget an individual's cognitive development is basically a process of his self realization. As we told before this being oneself is a term which comes from the thought that innate potantials appear according to the age and predetermined sequence by maturation. The meaning of Piaget's theory sociologically is the relation his thought of individualism holds Western thought directly. It is possible to connect Piaget's cognitive development theory in this mean with the Western individualism.

We tried to prove that the situations, designed by intersocietal relations, determines the social construction and also more sub fields, too and to show a base for this claim. We tried to find the marks by the ones we identified their views of the idea, that we confront with lots of methodologic discourses and we can find even in a basic philosophic text, of "*philosophers/scientists are influenced by the society and the era they live in.*" The result we got basically is that the World views reflect on scientists views directly or at least in positive correlation way. This detection will enable us to understand the reasons of these differences of the ones who has different views for the same subject and it will reveal the necessity of approaching to the issue with a holistic view for a valid explanation. For this reason maybe taking Piaget and Vygotsky's views in a narrow frame will just give us a conceptual comparative, a more upper and inclusive view will provide us to find the sources from differences in an ideological way. For this reason, as we can see here, looking at the psychological theories with a sociological perspective provide us to place the subject on a more extensive frame and provide a more meaningful explanation in this frame. It can be said that seeing a sociological extend in the subjects even that are thought not to take care sociology directly and approaching to the subjects that are not related to sociology directly, gain importance too. Basic result and benefit that we reached in our study are these.